

Miljömedvetna odlingsystem – perspektiv på hållbarhet

Seminarium på Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA)

Sedan 1987 pågår ett för Sverige unikt odlingsförsök i Hushållningssällskapet Kristianstads regi. Två konventionella och tre ekologiska odlingsystem har utvecklats och följts i tre växtföljdsomlopp på tre platser i Skåne. Den 22 april anordnades ett seminarium på KSLA i Stockholm där resultaten från de tre passerade växtföljdsomloppen diskuterades och där blickarna även riktades framåt. Hur maten vi äter produceras och påverkar miljön är en het fråga som dagligen diskuteras i pressen. Trots det fanns det åhörarpplatser tomma i lokalen och de stora tidningarna lyste med sin frånvaro.

Peter Edling, ordf i KSLA:s jordbruksavdelning, hälsade oss välkomna till KSLA. Seminariet öppnades av Agr. Dr. Gunnar Svensson, SLU, som under det tredje växtföljdsomloppet verkat som ordförande för försökens referens- och arbetsgrupper. Dagens moderator Lennart Wikström, SL-stiftelsen lotsade på ett utmärkt sätt en diger skara föreläsare som ur olika perspektiv framförde utvärderingar och framåtblickar.

Erik Steen Jensen, professor på Danmarks tekniska universitet, inledde med att belysa hur framtidens uthålliga odlingsystem kan designas i en oförutsägbart framtid. Jensen presenterade begreppet ”dynamiska växtföljder” där fler grödor än ingår för att ge flexibla och uthålliga växtföljder som kan öka möjligheterna att fram-

Gunnar Svensson

gångsrikt kunna möta en föränderlig marknad och ett oförutsägbart klimat. För att minimera insatserna och minska riskerna för negativ miljöpåverkan men ändå förbättra skördarna är en välutnyttjad växtföljd ett viktigt verktyg. Jensen poängterade att det krävs bättre kunskap om hur olika grödor påverkar varandra för att ge användbara verktyg till lantbrukare som vill öka mångfalden av grödor i växtföljden.

Odlingssystemens ekonomi

Hushållningssällskapets Ingemar Larsson, projektledare för försöken, redogjorde för försökens skörderesultat i korthet. Därefter följde en sammanfattning av de olika odlingsplatsernas och odlingsystemens ekonomi av ekonomirådgivare Sara Löfvendahl. Under år

Lennart Wikström

Erik Steen Jensen

2005 gav försökens ekologiska led överlag lika högt eller högre täckningsbidrag än de konventionella leden. Dock var kostnaden för att producera en enhet högre i ekologiska produktionsformer än i konventionella. Löfvendahl konstaterade att det gäller att se varje odlingsystems utvecklingsmöjligheter och att inte fastna i jämförelser mellan de olika odlingsystemen.

Växtföljdens grödor avgör risken för kväveutlakning

De olika systemens effekter på markbördigheten presenterades av Agr. Dr. Göte Bertilsson från Greengard. Åhörarna fick också en inblick i växtnärbalanser och utvecklingen av markernas fosfor- och kaliuminnehåll sedan försökets start. Även risken för

Text: Sandra Lindström, miljörådgivare Hushållningssällskapet Kristianstad
Foto: Ingemar Larsson, Hushållningssällskapet Kristianstad

utlakning av kväve belystes av Bertilsson, som förklarade att det inte gick att se någon skillnad mellan ekologiska och konventionella odlingsformer men att olika grödor ger olika risk och att det är av stor betydelse om det ingår stallgödsel eller inte i odlingsystemen. Han konstaterade också att försöket fokuserar på de mest miljomedvetna skötselmetoderna inom respektive odlingsystem, vilket överlag syntes i växtnärbalanserna.

Frisk och tät gröda bästa ogräsbekämpningen

Under dagen berättade Thorsten Rahbek Pedersen från Jordbruksverket om effekter vid samodling av trindsäd och havre. Både ökad kärnskörd och proteinskörd hos spannmålen har noterats på flera ställen, men effekten har varit särskilt god på lättare jordar med högt ogrästryck. Det har varit stor skillnad på ogrässituationen mellan odlingsplatser och odlingsystem, men ogräsen har också förändrats sedan försökets start, vilket Henrik Hallqvist och Ann-Marie Dock-Gustavsson från Jordbruksverket redogjorde för. I det senaste växtföljdsomloppet har åkermolke och åkertistel minskat medan kvickroten har ökat. Dock-Gustavsson menade att det funnits få tillfällen till mekanisk bearbetning i det tredje växtföljdsomlop-

pet och att grödorna varit för svaga för att konkurrera med kvickrot. Andra orsaker till ökningen av kvickrot kunde också vara milda vintrar och för intensiv ogräsharvning som skadar grödan.

Gedigna försök ger möjligheter till specialstudier

Det unika med försöket är inte bara att det pågått i över 20 år. Under försökets gång har omfattande analyser på mark och grödor utförts och resultaten har samlats i en webbaserad databas som kan besökas på www.odlingssystem.se. Denna har forskare på SLU, Ingrid Öborn och Ylva Andrist-Vrangel utnyttjat för att göra en specialstudie om kalium. Ytterligare en specialstudie inom växtnärbalansområdet har gjorts av Agr. Dr. Arthur Granstedt från Järna. Han har tittat på mineralämnesinnehåll i brödsäd och hur kretsloppen av dessa fungerar.

”Förtutfattade meningar kan bli gemensam kunskap”

I en avslutande diskussion deltog flera intresseorganisationer och näringsidkare, bland andra Sven Norup, VD på Lyckeby Stärkelsen. Han påpekade att praktiker och utvecklare av de olika odlingsystemen har mycket att lära av varandra och att förtutfattade meningar kan bli gemensam kunskap. Inger Käl-

lander, ordförande i Ekologiska Lantbrukarna, framhöll det positiva i att inte fastna i jämförelser mellan odlingsystemen utan att fokusera på att driva fram utvecklingen av varje system. Även projektledaren för Odling i balans, Lars Thörner, bidrog till diskussionen genom att poängtera att försöket har stor potential att utveckla ett väldokumenterat markvårdsprogram. Tack vare de omfattande analyser och dokumentation som samlats under försöket finns det ett guldgruva för studier av allehanda slag, inte minst av energi- och klimatfrågor.

Fjärde växtföljdsomloppet

Odlingsystemförsöket löper vidare i ett fjärde växtföljdsomlopp på två av försöksplatserna, där en stor satsning gjorts på att utveckla varje odlingsystem med särskilt fokus på klöverfrö, grönsaks- och energigrödor. Nytt för det här växtföljdsomloppet är att vissa led gödulas med rötrest från biogasproduktion för att stärka kretsloppet. <

Seminariets föredrag finns i digital form på KSLA:s hemsida, www.ksla.se. Klicka på ”konferenser” och därefter ”tidigare konferenser” för att finna inte mindre än tio av dagens presentationer. Dessa finns också på projektets hemsida www.odlingssystem.se

Ingemar Larsson

Sara Löfvendahl

Göte Bertilsson

Thorsten Rahbek Pedersen

Ann-Marie Dock-Gustavsson

Arthur Granstedt

Sven Norup

Inger Källander

Lars Thörner